

Щодо доцільності прийняття проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вдосконалення системи управління об'єктами інженерної інфраструктури меліоративних систем державної власності» №7577

Питання нормативно-правового регулювання використання меліоративних систем та управління ними актуальне для багатьох регіонів України. Після руйнування російськими окупантами Каховської ГЕС в зоні ризикованого землеробства опинилася значна частина земель півдня країни. Декларована проектом Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо вдосконалення системи управління об'єктами інженерної інфраструктури меліоративних систем державної власності» (далі – Законопроект) мета вдосконалення системи управління об'єктами інженерної інфраструктури меліоративних систем, які залишаються у державній власності після створення організацій водокористувачів та передачі їм у власність об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних мереж відповідно до Закону України від 17 лютого 2022 р. №2079-IX «Про організації водокористувачів та стимулювання гідротехнічної меліорації земель», залучення інвестицій в проекти по модернізації державних меліоративних систем, скорочення втрат води та експлуатаційних витрат; запровадження ефективного механізму тарифоутворення та ринкових стимулів раціонального водокористування заслуговує на повну підтримку.

В той же час вважаємо, що проект Закону вимагає певного доопрацювання, виходячи з викладеного нижче.

1. В пояснювальній записці до проекту Закону говориться про управління об'єктами інженерної інфраструктури меліоративних систем, які залишаються у державній власності після створення організацій водокористувачів та передачі їм у власність об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних мереж відповідно до Закону України від 17 лютого 2022 р. №2079-IX «Про організації водокористувачів та стимулювання гідротехнічної меліорації земель». Насправді і створення ОВК, і передача їм у власність об'єктів інженерної інфраструктури меліоративних мереж знаходиться на початковій стадії. Попри активну діяльність із заснування ОВК (станом на 20.06.2023 вже утворено 22 ОВК) в питаннях реєстрації меліоративних систем в Державному земельному кадастрі ситуація досі перебуває на стадії пілотного проекту, після завершення якого слід очікувати не тільки певних рекомендацій щодо поширення позитивного досвіду та врахування недоліків, але й можливого виникнення потреби у змінах в нормативно-правових актах.
2. Проект Закону розроблено зокрема на виконання Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням КМУ від 14.08.2019 №688-р та завдання 1 Плану заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням КМУ від 21.10.2020 р. №1567-р. В той же час згадані Стратегія та план прийняті до початку широкомасштабного військового вторгнення росії в Україну і не враховують зміни в ситуації, зокрема знищення чи пошкодження багатьох гідротехнічних споруд, мінування територій, забруднення водойм внаслідок військових дій тощо. В деяких випадках доцільно ставити на обговорення питання альтернатив відновленню зруйнованої системи меліорації

- (наприклад відмови на певних територіях від зрошуваного землеробства та заміни його скотарством, залуження чи заліснення земель). Очевидно, що такі питання доцільно залишити в компетенцію уряду (тобто не регулювати безпосередньо законом), проте вважаємо за доцільне передбачити таку можливість в Законопроекті.
3. Запропоновані Законопроектом № 7577 зміни до законодавчих актів стосуються переважно меліоративних систем державної форми власності. З цього приводу зауважуємо:
- 3.1. Закон України «Про організації водокористувачів та стимулювання гідротехнічної меліорації земель» докладно регламентує створення та діяльність ОВК, зокрема набуття ними права власності на об'єкти інженерної інфраструктури міжгосподарських та внутрішньогосподарських меліоративних систем, що перебувають у державній власності, комунальній власності або є безхазяйними. Але при цьому і Законом України «Про організації водокористувачів та стимулювання гідротехнічної меліорації земель», і Законопроектом фактично обходяться питання використання внутрішньогосподарських меліоративних систем приватної власності.
- 3.2. Слід зазначити що значна частина меліоративних систем створювалася ще в радянські часи і, відповідно, право власності на інженерні об'єкти таких систем належним чином не підтверджено (не зареєстровано), проектна документація та матеріали технічної інвентаризації на такі об'єкти часто відсутні. Попри спрощення процедури передачі таких об'єктів ОВК, для інших юридичних осіб вона залишається складною та тривалою і також потребує спрощення. При цьому вважаємо вкрай важливим забезпечення рівних можливостей для захисту як державної чи комунальної так і приватної власності на такі об'єкти.
- 3.3. Законопроектом пропонується виключення з тексту законодавчих актів слів «міжгосподарських» та «загальнодержавних та міжгосподарських», виключення із Закону України «Про меліорацію земель» дефініцій міжгосподарських та внутрішньогосподарських меліоративних систем. На нашу думку це несе певний ризик ускладнення визначення статусу відповідних об'єктів (які могли будувати за рахунок одного підприємства, кількох підприємств чи бюджетних коштів) і може викликати спори щодо належності таких об'єктів до державної, комунальної чи приватної власності.
- 3.4. Зміни, запропоновані Законопроектом до статті 317 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», встановлюють особливості реєстрації прав на об'єкти меліоративних систем за Операторам та ОВК, але не за приватними власниками. Це може мати наслідком відмови в такій реєстрації через невизначеність процедури. Потрібно усунути дискримінаційність (відносно приватних власників).

Віктор Кобилянський, голова Комітету НААУ з питань аграрного, земельного та довкілевого права.